

Om aktieägares insyns rätt i fåmansbolag

Revisorn får ibland frågor om aktieägares insyns rätt i fåmansbolag. I aktiebolag med högst tio aktieägare finns enligt aktiebolagslagen en utökad insyns rätt avseende bolagets räkenskaper och handlingar gällande det som ska behandlas på bolagsstämman. Lagen reglerar dock inte uttryckligen vad som gäller om informationsbegäran innefattar information som innehas av ett bolags dotterföretag. Av förarbetena följer dock indirekt att det finns en skyldighet att dela sådan information som innehas av bolaget. Dock föreligger stora praktiska problem för en minoritetsaktieägare att genomtvinga sin rätt till informationen om styrelsen vägrar efterkomma en informationsbegäran.

Text: **Erik Holmgren & Carl Svernlöv**

ett aktiebolag med högst tio aktieägare har enligt 7 kap. 36§ aktiebolagslagen (2005:551) ("ABL") varje aktieägare och ombud eller biträde som aktieägaren anlitar rätt att utan samband med bolagsstämma ta del av räkenskaper och andra

handlingar som rör bolagets verksamhet i den omfattning det behövs för att aktieägaren ska kunna bedöma bolagets ställning och resultat eller ett visst ärende som ska behandlas vid bolagsstämma. Det huvudsakliga syftet bakom denna bestämmelse har uttryckts vara att låta aktieägare få fram sakuppgifter för att underbygga eventuell kritik av styrelsens förvaltning och möjliggöra analys inför påkallandet av andra minoritetsskydd.¹ Med anledning av detta gäller insynsrätten endast uppgifter som har samband med bolagets redovisning eller ett visst stämöärende.²

Bestämmelsens första led som rör räkenskaper och andra handlingar tar sikte på dokumentation som har betydelse för bolagets ställning och resultat, vilket innebär att det endast är ekonomiska frågor och inte allmänna verksamhetsfrågor som omfattas.³ Det andra ledet avseende ärende som ska behandlas på bolagsstämma anses omfatta samtliga ärenden, till exempel ansvarsfrihet för styrelsen, vilket leder till ett tämligen stort betydelseomfång.⁴ I litteraturen har anförts att det ska antas att aktieägarens informationsbegäran krävs för att aktieägare ska kunna bedöma bolagets ställning och resultat eller ett visst ärende som ska behandlas på bolagsstämma samt att en vägran att tillhandahålla begärd information egentligen endast får grunda sig på tredje stycket.⁵

Enligt paragrafens tredje stycke får således styrelsen i princip endast vägra att tillhandahålla efterfrågad information om det skulle medföra en påtaglig risk för allvarlig skada för bolaget⁶ att aktieägaren

får del av informationen. Risken för allvarlig skada för bolaget behöver enligt förarbetena i det närmaste vara uppenbar för att undantagsregeln ska kunna tillämpas.⁷ Annorlunda uttryckt är det inte tillräckligt för befrielse från informationsskyldigheten att bolaget i något avseende kan ha nackdel av att informationen lämnas ut.⁸ Vidare ska vägran att lämna information grundas på objektiva fakta som förknippar risk för en skada till just den aktieägare som begärt informationen.⁹ Att risken ska knytas till den enskilda aktieägaren stöds också av att om flera aktieägare begär samma information från bolaget kan det inte uteslutas att selektiv informationsgivning kan vara påkallad.¹⁰ Typfall där undantagsregeln skulle kunna tillämpas är där det framkommit att aktieägaren som begär upplysningar avser att handla illojalt mot bolaget och använda informationen för att skada bolaget.¹¹ Till dessa situationer räknas bland annat om aktieägaren bedriver verksamhet som konkurrerar med bolagets verksamhet.¹² Baserat på detta kan sannolikt även begränsningen tillämpas på aktieägare som kan misstänkas ha för avsikt att etablera en verksamhet för att konkurrera med bolaget.

Till skillnad från de bestämmelser som reglerar aktieägares frågerätt på bolagsstämma framgår inte av 7 kap. 36 § ABL huruvida en aktieägare i ett bolag med högst tio aktieägare har en lagstadgad rätt att få insyn och ta del av information som innehas av ett aktiebolags dotterföretag. Frågan behandlas inte heller i lagrummets förarbeten eller i kommentarerna till ABL.

Aktieägares insynsrätt enligt 7 kap. 36§ ABL har tillkommit delvis efter förebild från 19§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet ("MBL").¹³ I brist på vägledning inom det associationsrättsliga regelverket får därför ledning sökas inom det rättsvetenskapliga materialet avseende 19§ MBL. I förarbetena till 19§ MBL har uttalats att rätten till information är begränsad till uppgifter och handlingar som arbetsgivaren har tillgång till samt att, när det gäller ett koncernföretag,

bör rätten till information även omfatta material som företaget har tillgängligt och som belyser förhållandena inom koncernen, ”såvitt materialet i fråga har betydelse för den fackliga verksamheten på den egna arbetsplatsen”.¹⁴ Därmed har bolaget ingen skyldighet att aktivt inhämta information om dotterföretag som inte finns tillgängligt hos bolaget.¹⁵ Tillämpat på 7 kap. 36§ ABL leder resonemanget till slutsatsen att ett bolag inte behöver inhämta information från sina dotterföretag för att tillgodose en aktieägars informationsbegäran. Dock torde en skyldighet föreligga för bolaget att tillhandahålla information som bolaget fått från sina dotterföretag och som fortfarande finns i bolagets besittning.

I praktiken är det svårt för en minoritetsägare som nekas information som denne begärt enligt 7 kap. 36§ ABL att få rätt mot bolaget. Några särskilda sanktioner för brott mot paragrafen finns inte utan i stället gäller allmänna skadeståndsrättsliga regler i 29 kap. ABL om styrelsen i strid med lag skulle vägra tillgång till viss information och aktieägaren därmed skulle skadas ekonomiskt. Teoretiskt skulle det vara möjligt att begära handräckning för informationen men om rätten till informationen bestrids så överlämnas ärendet till tingsrätt. Om styrelsen nekar en begäran om att få ta del av information är i praktiken det enda remediet som står till buds för aktieägaren att föra talan inför domstol med yrkande om utlämnande av begärd information.¹⁶ Enligt praxis ska en sådan talan riktas mot styrelsens ledamöter.¹⁷ Vid bifall kan styrelsen åläggas vid vite att tillhandahålla informationen som begärts av aktieägaren.¹⁸ Detta skapar i praktiken problem för minoritetsägaren om styrelsen efter lagakraftvunnen dom avgår; då måste i princip en ny talan väckas mot den nya styrelsen.

ERIK HOLMGREN

advokat på Baker McKenzie.

CARL SVERNLÖV

advokat på Baker McKenzie och adjungerad professor vid Uppsala universitet.

Fotnoter

- 1) Andersson, S., Johansson, S. & Skog, R., *Aktiebolagslagen – en kommentar. Del I, kap. 1–10, 12 suppl.*, s. 7:71.
- 2) Sandström, T., *Svensk aktiebolagsrätt*, 7 uppl., s. 210.
- 3) Stattin, D., & Eklund, K., *Aktiebolagsrätt och aktie marknadsrätt*, 2 uppl., s. 194 och prop. 1997/98:99 s. 247.
- 4) Stattin, D., & Eklund, K., *Aktiebolagsrätt och aktie marknadsrätt*, 2 uppl., s. 194.
- 5) Nerep, E., Samuelsson, P. & Adestam, J. *Aktiebolagslagen. En kommentar. Kapitel 7–10*, s. 120 f.
- 6) Att en annan aktieägare eller tredje man skulle kunna skadas av informationsutlämningen är således inte relevant.
- 7) SOU 1978:66 s. 200 och prop. 1979/80:143 s. 106.
- 8) Svensson, B., & Danelius, J., *Aktiebolagslagen – kommentar och lagtext*, 2 uppl., s. 67.
- 9) SOU 1978:66 s. 200.
- 10) Bergström, C & Samuelsson, P., *Aktiebolagets grundproblem*, 5 uppl., s. 73.
- 11) Nerep, E., Samuelsson, P. & Adestam, J., *Aktiebolagslagen. En kommentar. Kapitel 7–10*, s. 121.
- 12) Stattin, D., & Eklund, K., *Aktiebolagsrätt och aktie marknadsrätt*, 2 uppl., s. 194.
- 13) Se SOU 1978:66 s. 200, prop. 1979/80:143 s. 106; jfr Andersson, S., Johansson, S. & Skog, R., *Aktiebolagslagen – en kommentar. Del I, kap. 1–10, 12 suppl.*, s. 7:72.
- 14) Prop. 1975/76:105 s. 366.
- 15) Malmberg, J., Björknäs, H., Eriksson, K., Hansson, M., Herzfeld Olsson, P. & Larsson, T., *Medbestämmandelagen*, kommentar till 19 § MBL hämtad från Juno 17 januari 2020.
- 16) Prop. 1975:103 s. 404.
- 17) Hovrättens i Västra Sverige mål nr T 3780-05 (2006-01-04). Det har i litteraturen antagits att talan även bör kunna riktas mot bolaget. Sandström, T., *Svensk aktiebolagsrätt*, 7 uppl., s. 210 not 5.
- 18) Prop. 1997/98:99 s. 118 och Andersson, S., Johansson, S. & Skog, R., *Aktiebolagslagen – en kommentar. Del I, kap. 1–10, 12 suppl.*, s. 7:73.